

Ο αστυνομικός της γειτονιάς

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ

Διδάκτορας Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Υποστράτηγος ε.α. Ελληνικής Αστυνομίας

Περίληψη

Ο αστυνομικός της γειτονιάς θεωρείται σύγχρονη μορφή αστυνόμευσης, ωστόσο, βασίζεται στην παραδοσιακή λειτουργία της Αστυνομίας και στις πρώτες μορφές αστυνόμευσης που εφαρμόστηκαν στις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 και εντεύθεν, όλες οι αστυνομίες του δυτικού κόσμου προσπαθούν να εντάξουν τον θεσμό του αστυνομικού της γειτονιάς στο ευρύτερο πλαίσιο της αποκαλούμενης κοινοτικής αστυνόμευσης.

Ο αστυνομικός της γειτονιάς συμβάλλει τα μέγιστα στη βελτίωση των σχέσεων αστυνομίας και πολιτών αλλά και στην εδραίωση του αισθήματος ασφάλειάς τους. Στο εν λόγω άρθρο, ο συγγραφέας προσεγγίζει την εξέλιξη του θεσμού του αστυνομικού της γειτονιάς στην Ελληνική Αστυνομία.

Η εποχή κατά την οποία το αστυνομικό τμήμα της περιοχής αποτελούσε το κέντρο όλων των αστυνομικών δραστηριοτήτων, πολλές εκ των οποίων μάλιστα αφορούσαν διαπροσωπικές διενέξεις, ενδοοικογενειακές έριδες και ποικίλες διαφορές πολιτών αστικής κυρίως φύσης, έχει παρέλθει ανεπιστρεπτί. Μία κλοπή ή μία διάρρηξη αποτελούσε εκείνη την περίοδο είδηση σε πρωτοσέλιδα του Τύπου, ενώ μία ληστεία ή ένα βίαιο γενικά έγκλημα καθήλωνε κυριολεκτικά την τοπική κοινωνία. Στις μέρες μας αποτελούν πλέον συνήθεις ειδήσεις έως και κοινοτοπίες. Οι κοινωνικές δομές, τα δημογραφικά δεδομένα και γενικότερα η σύνθεση των κοινωνιών, έχουν αλλάξει ριζικά.

Η αστυνόμευση για να είναι αποτελεσματική προϋποθέτει την κοινωνική αποδοχή του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου και γι' αυτό ακριβώς τον λόγο

η αστυνόμευση αποτελεί πρωτίστως κοινωνική διεργασία.⁷²⁸ Μέσω της αστυνόμευσης, η Αστυνομία ως θεσμός του δημοκρατικού πολιτεύματος, πραγματώνει το ρόλο της και την αποστολή της απέναντι στον πολίτη και σε ολόκληρη την κοινωνία. Αποσκοπεί στη διασφάλιση της έννομης τάξης και συνεπώς στην προστασία όλων των πολιτών ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής, πολιτικών, θρησκευτικών και άλλων πεποιθήσεων.⁷²⁹

Η Αστυνομία, υπό το πρίσμα των νέων κοινωνικών και πολιτισμικών δεδομένων, έρχεται αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις, η επιτυχής αντιμετώπιση των οποίων εδράζεται αναμφισβήτητα στη σύγχρονη εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού της. Οι έννοιες της διαπολιτισμικότητας και της διαφορετικότητας, σε συνδυασμό και με την αύξηση της μικροεγκληματικότητας, οδήγησαν στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση νέων και σύγχρονων μορφών αστυνόμευσης, όπως η κοινοτική αστυνόμευση, ο αστυνομικός της γειτονιάς, ο παρατηρητής της γειτονιάς, οι οποίες, μάλιστα, αποτελούν σήμερα πρωταρχικής σημασίας και σπουδαιότητας γνωστικά αντικείμενα στα προγράμματα των αστυνομικών σπουδών.

Ο αστυνομικός της γειτονιάς⁷³⁰ θεωρείται σύγχρονη μορφή αστυνόμευσης, ωστόσο, βασίζεται στην παραδοσιακή⁷³¹ λειτουργία της Αστυνομίας και στις πρώτες μορφές αστυνόμευσης που εφαρμόστηκαν στις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Εκείνη την περίοδο, η Αστυνομία στηριζόταν αποκλειστικά στη διαπροσωπική επαφή αστυνομικών και πολιτών, στοιχείο που συνέχισε να διέπει τα συστήματα αστυνόμευσης όλων των ευρωπαϊκών αστυνομιών, σχεδόν ολόκληρο τον 20ό αιώνα, και ειδικότερα μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '90. Στη συνέχεια επήλθαν εκτεταμένες κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που επηρέασαν όλα τα Ευρωπαϊκά αστυνομικά συστήματα, εξ ου και το γεγονός ότι το σύνολο των Ευρωπαϊκών Αστυνομιών αναδιαρθρώθηκαν προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις και τις νέες μορφές εγκληματικότητας.

Η Ελληνική Αστυνομία βρέθηκε και αυτή αντιμέτωπη με μεγάλες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές ανακατατάξεις,⁷³² οι οποίες επηρέασαν σημαντικά τη λειτουργία του αστυνομικού θεσμού, αλλά δημιούργησαν και αυξημένες υπηρεσιακές ανάγκες που προστέθηκαν στα καθήκοντα και στις

728. Στεργιούλης, Ε. (2008). Κοινωνιολογία της Αστυνομίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 35-41.

729. Clements, Ph. (2008). Policing a diverse society, Oxford University Press, New York, σελ. 175-197.

730. Στεργιούλης, 2008, ό.π., σελ. 45.

731. Innes, M. (2004). "Reinventing tradition? Reassurance, neighborhood security and policing", *Criminology and Criminal Justice*, 4(2), σελ. 151-171.

732. Στεργιούλης, Ε. (2001), Η Ελληνική Αστυνομία στην περίοδο της μεταπολίτευσης 1975-1995, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 44.

υποχρεώσεις των αστυνομικών. Έτσι, ο επιπρόσθετος φόρτος εργασίας, οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές, τα ξένα προς την αποστολή έργα της Αστυνομίας, η ανορθολογική διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, η αποδόμηση των αστυνομικών τμημάτων και η επακολουθήσασα οικονομική δυσπραγία στη χώρα μας, όπως ήταν αναμενόμενο στέρησαν τη δυνατότητα της αστυνομικής παρουσίας σε κάθε γειτονιά σε καθημερινή βάση. Μία εκ των συνεπειών αυτών των εξελίξεων ήταν η δραστική μείωση των διαπροσωπικών σχέσεων και επαφών των αστυνομικών με τους πολίτες. Έτσι, χάθηκε με την πάροδο του χρόνου ο αστυνομικός από την ελληνική γειτονιά και συνάμα χάθηκε και η καθημερινή ανθρώπινη επαφή του αστυνομικού με τον πολίτη.

Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, όλες οι σύγχρονες αστυνομίες προσπαθούν να επαναφέρουν τον θεσμό στην πράξη και τούτο διότι ο αστυνομικός της γειτονιάς, ως σύγχρονο μοντέλο αστυνόμευσης,⁷³³ βασίζεται αποκλειστικά στη συμμετοχή και συνεργασία των πολιτών και των κοινοτικών φορέων, οι οποίοι διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην αποτελεσματική λειτουργία του αστυνομικού θεσμού.

Δεδομένου ότι αυτή η μορφή αστυνόμευσης εστιάζει τη λειτουργία της σε περιορισμένο χώρο, δηλαδή τη γειτονιά, τη συνοικία, περιοχές που αποτελούν τον μικρόκοσμο της ευρύτερης κοινωνίας, η κοινωνική αποδοχή θεωρείται ως *conditio sine qua non*. Τούτο οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην μονιμότητα της προσωπικής επαφής του αστυνομικού με τον πολίτη σε καθημερινή βάση, στην ίδια συνοικία-γειτονιά, γεγονός που λειτουργεί ενθαρρυντικά και συμβάλλει στη σταδιακή ανάπτυξη και εδραίωση κλίματος εμπιστοσύνης, ενώ, παράλληλα, λειτουργεί και αποτρεπτικά στην παροχή ευκαιριών διάπραξης εγκληματικών ενεργειών.

Παρά το γεγονός ότι οι αρχές για την επιτυχή λειτουργία του θεσμού του αστυνομικού της γειτονιάς είναι απλές, οι χώρες στις οποίες ο θεσμός έχει στεφθεί με απόλυτη επιτυχία από τη δεκαετία του '90 και εντεύθεν είναι, πρωτίστως, ο Καναδάς και, στην Ευρώπη, το Ηνωμένο Βασίλειο⁷³⁴ και τα Σκανδιναβικά κράτη. Τα τελευταία χρόνια, ο θεσμός του αστυνομικού της γειτονιάς λειτουργεί με αυξημένη κοινωνική αποδοχή και στην Κύπρο.⁷³⁵

Στην Ελληνική Αστυνομία έγιναν πολλές προσπάθειες για τη λειτουργία

733. Στεργιούλης, Ε. (2008). «Σύγχρονες μορφές αστυνόμευσης», στο: *Αστυνομική Ανασκόπηση*, τεύχος Μάιος-Ιούνιος, σελ. 10-14.

734. Hughes, G. & Rowe, M. (2007). «Neighborhood policing and community safety. Researching the instabilities of the local governance of crime, disorder and security in contemporary UK», *Criminology and Criminal Justice*, 7(4), σελ. 317-346.

735. Αρχηγείο Αστυνομίας Κύπρου (χ.χ). *Κοινοτική Αστυνόμευση - Αστυνομικοί της Γειτονιάς - Γραφείο πρόληψης του εγκλήματος*.

του αστυνομικού της γειτονιάς, χωρίς όμως επιτυχία.⁷³⁶ Οι λόγοι για τους οποίους το εγχείρημα δεν ευοδώθηκε συνοψίζονται ως ακολούθως:

α) οι πολιτικές και φυσικές ηγεσίες της ΕΛ.ΑΣ δεν στήριξαν τον θεσμό του αστυνομικού της γειτονιάς και δεν τον συμπεριέλαβαν στις προτεραιότητες τους,

β) τα αστυνομικά τμήματα ήταν και παραμένουν αποδυναμωμένα με αποτέλεσμα να αδυνατούν να διαθέσουν αστυνομικό προσωπικό για την υλοποίηση του θεσμού,

γ) οι αστυνομικοί που ορίζονται να εκτελούν καθήκοντα αστυνομικού της γειτονιάς, συχνά πυκνά διατίθενται και σε διάφορες υπηρεσίες μέτρων τάξης, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να εκτελέσουν παράλληλα και τα καθήκοντα τους ως αστυνομικοί της γειτονιάς και, τέλος,

δ) οι συχνές μετακινήσεις, αποσπάσεις και μεταθέσεις των αστυνομικών που ορίστηκαν να εκτελούν καθήκοντα αστυνομικού της γειτονιάς. Ας σημειωθεί ότι η μετακίνηση, απόσπαση ή μετάθεση ενός αστυνομικού της γειτονιάς είναι καταλυτική για τη λειτουργία του θεσμού, καθώς επιδρά αρνητικά στη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ αστυνομικού και κατοίκων.

Είναι, βεβαίως, θετικό ότι οι προσπάθειες της ΕΛ.ΑΣ για να λειτουργήσει ο θεσμός του αστυνομικού της γειτονιάς συνεχίζονται ακόμη και σήμερα.⁷³⁷ Ας ελπίσουμε ότι αυτή η παραδοσιακή μορφή αστυνόμευσης που έχει επανέλθει στο προσκήνιο ως νέα και σύγχρονη μορφή αστυνόμευσης, θα μπορέσει τελικά να εδραιωθεί και στη χώρα μας.⁷³⁸

Είθε, ο χαμένος... αστυνομικός της γειτονιάς να βρει σύντομα ξανά το δρόμο του μέσα στις γειτονιές των μεγαλουπόλεων ολόκληρης της χώρας.⁷³⁹

736. Η πρώτη προσπάθεια λειτουργίας του θεσμού στην Ελλάδα καταγράφεται στις αρχές της δεκαετίας του '90 όπου με Προεδρικό Διάταγμα προβλέπονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του αστυνομικού της γειτονιάς (Π.Δ. 141/1991 ΦΕΚ 74Α).

737. «Ο Αστυνομικός επιστρέφει στη γειτονιά», Δελτίο Τύπου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, (4.1.2010), όπου μεταξύ άλλων επισημαίνεται ότι ο αστυνομικός της γειτονιάς αναλαμβάνει καθήκοντα από 4 Ιανουαρίου 2010 και ο θεσμός επανέρχεται, με αναβαθμισμένο και εξειδικευμένο ρόλο, στο πλαίσιο της νέας αντεγκληματικής πολιτικής του Υπουργείου.

738. Έθνος (14.2.2015). «Ο αστυνομικός της γειτονιάς ψάχνει... γειτονιά» των Μ. Φαρά & Λ. Μπιντέλα, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι ο θεσμός του αστυνομικού της γειτονιάς έχει εξαγγελθεί ήδη τέσσερις φορές από το 2003.

739. Δελτίο Τύπου Ελληνικής Αστυνομίας, (8.5.2015): «Πιλοτικός επανασχεδιασμός του θεσμού του Αστυνομικού της Γειτονιάς», όπου επισημαίνεται ότι η πιλοτική εφαρμογή άρχισε την 23.3.2015 σε δύο Αστυνομικά Τμήματα της Αττικής (Καλλιθέα και Χαλάνδρι) και σε άλλα δύο της Θεσσαλονίκης (Τούμπα-Τριανδρία και Εύοσμο), με θετικά αποτελέσματα από πλευράς ανταπόκρισης των τοπικών κοινωνιών και των πολιτών και σχεδιάζεται η επέκταση του θεσμού και σε άλλες πόλεις.